

**ΚΕΝΤΡΟ ΡΩΣΙΑΣ, ΕΥΡΑΣΙΑΣ και ΝΟΤΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ**

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ Νοεμβρίου 2009

Ομάδα Νοτιο-ανατολικής Ευρώπης

**ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εγκλήματα πολέμου στη Βοσνία Ερζεγοβίνη και η δίκη του Radovan Karadzic (Σκούρτη Ελιάννα)	3
Η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας (Παναγιωτίδου Ράνια)	6
South Stream: ενέργεια και πολιτική στα Νότια Βαλκάνια (Μπουτέλης Κωνσταντίνος)	9
Η παρουσία της ΠΓΔΜ στο βαλκανικό χώρο και η ευρωπαϊκή της προοπτική (Μούσση Έλλη)	14
Ματιές στην Επικαιρότητα (Επιμέλεια: Καλδή Κατερίνα)	19

Επιστημονική εποπτεία και επιμέλεια: Dr Κωνσταντίνος Φίλης

**Copyright © Κέντρο Έρευνας Ρωσίας, Ευρασίας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης
2009**

Εγκλήματα πολέμου στη Βοσνία Ερζεγοβίνη και η δίκη του Radovan Karadzic

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ) με έδρα την Χάγη συστάθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας το 1993 για να δώσει μια δικαϊκή απάντηση στις σοβαρές παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου που έλαβαν χώρα στην περιοχή μετά την 1η Ιανουαρίου 1991¹. Τα εγκλήματα που περιλαμβάνει είναι τα εξής:

- ανθρωποκτονία
- εξόντωση
- υποδούλωση
- εκδίωξη
- φυλάκιση
- βασανιστήρια
- βιασμός
- δίωξη για λόγους πολιτικούς, φυλετικούς και θρησκευτικούς
- άλλες απάνθρωπες πράξεις.

Στα πλαίσια απόδοσης δικαιοσύνης για τα εγκλήματα αυτά ξεκίνησε στις 26 Οκτώβρη στη Χάγη η δίκη του πρώην Σερβο-βόσνιου ηγέτη Radovan Karadzic για εγκλήματα πολέμου. Ο Karadzic, ένας από τους πλέον καταζητούμενους άνδρες στον κόσμο για 13 χρόνια, συνελήφθη στις 21 Ιουλίου 2008 από τις σερβικές δυνάμεις ασφαλείας, σε σπίτι στο κέντρο του Βελιγραδίου, όπου ασχολείτο με την εναλλακτική ιατρική και εργαζόταν σε μια ιδιωτική κλινική, αποκρύπτοντας την πραγματική του ταυτότητα μετονομαζόμενος σε Dragan Dabic².

Ο Karadzic γεννήθηκε το 1945 στο Μαυροβούνιο. Σπούδασε στο Σεράγεβο Ιατρική και αργότερα ειδικεύτηκε στην ψυχιατρική. Εισήλθε στην πολιτική το 1989, όταν εξελέγη πρόεδρος του Σερβικού Δημοκρατικού Κόμματος (SDS) στη Βοσνία. Τον Μάιο του 1992 εξελέγη πρόεδρος της Σερβικής Δημοκρατίας στη Βοσνία και παρέμεινε στη θέση αυτή μέχρι τον Ιούλιο του 1996. Κατά την διάρκεια του πολέμου

¹ «Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία και η εξέλιξη του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου ιδίως όσον αφορά τα εγκλήματα πολέμου και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, εκδ. Σάκκουλα 2001, σελ. 61

²Jovanovich, Igor. “Karadzic arrester in Belgrade after 13 years of manhunt” Southeast European Times 22-07-2008. Ανακτήθηκε 10-11-2009 <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/features/2008/07/22/feature-01>,

ασκούσε συνταγματικά καθήκοντα ανωτάτου διοικητή των ενόπλων δυνάμεων της Σερβικής Δημοκρατίας. Ως ύποπτος εγκλημάτων πολέμου παραπέμφθηκε για πρώτη φορά από το δικαστήριο το 1995. Υπό τις πιέσεις της διεθνούς κοινότητας και την επιμονή του τότε Προέδρου της Γιουγκοσλαβίας Slobodan Milosevic, ο Karadzic μετέφερε την προεδρία της Republika Srbska στην τότε αντιπρόεδρο Biljana Plavsic και εξαφανίστηκε.

Η δίκη Karadzic είναι αναμφισβήτητα το πιο σημαντικό σημείο στα 15 χρόνια ύπαρξης του δικαστηρίου. Αντιμετωπίζει 11 κατηγορίες για γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, θεωρείται ενορχηστρωτής της σφαγής στη Σρεμπρένιτσα το 1995³, όπου έχασαν τη ζωή τους 8.000 μουσουλμάνοι, την πολιορκία του Σεράγεβο, την εθνοκάθαρση χιλιάδων μη Σέρβων και για την ομηρεία περίπου 200 απεσταλμένων του ΟΗΕ για την ειρήνη στην περιοχή⁴.

Ο Karadzic είχε ανακοινώσει εξαρχής ότι θα μποϊκοτάρει τη δίκη του, υποστηρίζοντας ότι δεν έχει αρκετό χρόνο για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, καθώς εκπροσωπεί ο ίδιος τον εαυτό του στο δικαστήριο. Προσπάθησε, επίσης, να αποδείξει ότι δεν μπορεί να δικαστεί λόγω φερόμενης συμφωνίας που είχε συνάψει με τον πρώην απεσταλμένο των ΗΠΑ Richard Holbrooke, επισημαίνοντας ότι το 1996 ο Holbrooke του υποσχέθηκε πως το δικαστήριο του ΟΗΕ δεν θα ασχοληθεί μαζί του εάν παραιτείτο από την εξουσία. Το δικαστήριο, όμως, απέρριψε τους ισχυρισμούς αυτούς.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την Πέμπτη 5 Νοεμβρίου να διορίσει δικηγόρο που θα αντιπροσωπεύει τον Radovan Karadzic εάν αυτός αρνηθεί να εμφανιστεί στη δίκη. Η δίκη έχει ανασταλεί μέχρι τις 10 Μαρτίου 2010 και σε περίπτωση που ο Karadzic συνεχίζει να εμποδίζει τα τεκταινόμενα της, όταν αυτά αρχίσουν εκ νέου τότε θα χάσει το δικαίωμα «αυτό-εκπροσώπησης» ανέφερε ο προεδρεύων δικαστής O-Gon Kwon στην απόφαση. Εάν καταδικαστεί ο Karadzic αντιμετωπίζει ποινή ισόβιας κάθειρξης.

³ Το Ινστιτούτο Αγνοουμένων ανακοίνωσε στις 23 Οκτωβρίου 2009 ότι ανακαλύφθηκε νέος μαζικός τάφος με σορούς 19 τουλάχιστον θυμάτων από τη σφαγή της Σρεμπρένιτσα το 1995, σε σπηλιά βάθους 30μ μέτρων κοντά στην Τούζλα. Κάποια από τα θύματα είχαν δεμένα χέρια και μάτια καλυμμένα με μαντίλια. Περίπου 8.000 Βόσνιοι Μουσουλμάνοι θεωρείται ότι έχουν σκοτωθεί, ενώ έχουν ανακαλυφθεί περίπου 5.600 θύματα σε 70 μαζικούς τάφους γύρω από τη Σρεμπρένιτσα.

⁴ Zimonjic Peric, Vesna. "Karadzic plays for time in court debut" *The Independent* 04-11-2009 Ανακτήθηκε 11-11-2009. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/karadzic-plays-for-time-in-court-debut-1814202.html>

Επιπλέον καταζητούμενους από το διεθνές ποινικό δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία είναι από το 2000 και ο στενός συνεργάτης του Karadzic, διοικητής Ratko Mladic. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, ο Mladic κατηγορείται βάσει της ατομικής και υπηρεσιακής του εγκληματικής ευθύνης, με 13 κατηγορίες εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και παραβιάσεις των νόμων και ηθών του πολέμου για τις πράξεις δίωξης, δολοφονίας, εξορίας καθώς και για απάνθρωπες πράξεις, τρομοκράτηση και κράτηση ομήρων, στις οποίες φέρεται να συμμετείχε. Αντιμετωπίζει δύο κατηγορίες γενοκτονίας για το μακελειό -αλλά χωρίς να περιορίζεται μόνο σε αυτό- 8.000 μουσουλμάνων ανδρών και αγοριών κατά τη διάρκεια της σερβικής επίθεσης κατά του κηρυχθέντος από τα ΗΕ ασφαλούς καταφυγίου της Σρεμπρένιτσα, τον Ιούλιο 1995⁵. Το κατηγορητήριο ισχυρίζεται επίσης ότι από τον Μάιο 1992, δυνάμεις υπό τη διοίκηση του Mladic βομβάρδιζαν και έριχναν εναντίον της πόλης του Σεράγεβο, σκοτώνοντας και τραυματίζοντας πολίτες και συνεπώς τρομοκρατώντας τον πληθυσμό. Στην 44μηνη πολιορκία της πρωτεύουσας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης φέρεται να σκοτώθηκαν περί τις 10.500 άνθρωποι, μεταξύ τους 1.800 παιδιά, και τραυματίστηκαν 50.000 άνθρωποι. Ο πρώην Σερβο-βόσνιος διοικητής κατά το κατηγορητήριο, ενεργώντας μόνος ή σε συνεργασία με άλλους, συμμετείχε σε κοινή στρατιωτική επιχείρηση στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη επιδιώκοντας την "εξόντωση ή μόνιμη απομάκρυνση, με βία ή άλλα μέσα, των βοσνιο-μουσουλμάνων, βοσνιο-κροατών ή άλλων μη σερβικών πληθυσμών από μεγάλες περιοχές της χώρας⁶.

Παράλληλα στις εξελίξεις για τη δίκη Karadzic, το Δικαστήριο της Βοσνίας Ερζεγοβίνης για εγκλήματα πολέμου καταδίκασε την Τετάρτη 22 Οκτωβρίου 2009 πρώην Σερβο-βόσνιο αστυνομικό σε ποινή φυλάκισης έξι ετών, για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διεπράχθησαν στη σφαγή της Σρεμπρένιτσα το 1995. Το δικαστήριο καταδίκασε τον Vaso Todorovic, 40 ετών, για βοήθεια και υποκίνηση της εκτέλεσης Βόσνιων Μουσουλμάνων ανδρών, καθώς επίσης την αναγκαστική μετακίνηση Βόσνιων Μουσουλμάνων πολιτών από την προστατευόμενη ζώνη του ΟΗΕ στη Σρεμπρένιτσα. Ο πρόεδρος του δικαστηρίου, Senantin Bektasevic, δήλωσε ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του τη μεταμέλεια του Todorovic για τις πράξεις του, καθώς επίσης την προθυμία του να καταθέσει σε σχετικές υποθέσεις.

⁵ Southeast European Times "War crimes fugitive: Ratko Mladic. Δημοσιεύτηκε 25-07-2008. Ανακτήθηκε 11-11-2009 http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2008/07/25/feature-01

⁶ Στο ίδιο.

Δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και εκατομμύρια διώχτηκαν από τα σπίτια τους κατά τη διάρκεια του αιματηρού πολέμου, από το 1992 μέχρι το 1995, μεταξύ των τριών κυριότερων εθνοτήτων της σημερινής Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, των Βοσνίων (Βοσνίων Μουσουλμάνων), των Σερβο-βοσνίων και των Κροατο-βοσνίων. Οι πληγές του πολέμου μπορεί να έκλεισαν αλλά δεν έχουν ακόμη επουλωθεί και όπως δήλωσε η διευθύντρια προγράμματος Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας: «την ειρήνη μπορεί να κάνει βιώσιμη μόνο η πολιτική βούληση και η δέσμευση των αρχών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, να οδηγήσουν στη δικαιοσύνη όσους ευθύνονται για εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πράξεις γενοκτονίας, που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου».

Η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας

Σταυροδρόμι μεταξύ Ευρώπης και Ασίας αλλά με μόνο ένα μικρό τμήμα (3%) της επικράτειας της στην Ευρώπη, κράτος μουσουλμανικό με πληθυσμό που ξεπερνά τα 70 εκατομμύρια⁷, η Τουρκία αναμφισβήτητα αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση ανάμεσα στις υπονήφιες προς ένταξη χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η βελτίωση των σχέσεων με τη Δύση και η πρόσδεση της Τουρκίας στο δυτικό άρμα ήταν το νέο δόγμα εξωτερικής πολιτικής της μετα-κεμαλικής εποχής. Το πρώτο βήμα έγινε με την ένταξη της στο NATO το 1952. Όμως, το να πείσει η Τουρκία την Ευρώπη πως μπορεί να διεκδικήσει μια θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποδεικνύεται έργο μακρύ και επίπονο. Έως τα τέλη του 20ου αιώνα, η Ελλάδα φαινόταν να είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο στην ευρωπαϊκή της πορεία. Ωστόσο, το 1999 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, οι ελληνικές αντιρρήσεις άρθηκαν με αντάλλαγμα την παράλληλη αναβάθμιση της υποψηφιότητας της Κύπρου στην Ένωση. Τον Οκτώβριο του 2004, σε Έκθεση Προόδου για την Τουρκία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάνθηκε πως η Τουρκία πληροί επαρκώς τα πολιτικά κριτήρια της

⁷Στα τέλη του 2008, ο πληθυσμός, σύμφωνα με απογραφή της τουρκικής στατιστικής υπηρεσίας ανερχόταν στα 71.517.100 αλλά σύμφωνα με εκτιμήσεις για το 2009, ο πληθυσμός θα αγγίξει τα 76 εκατ.

Κοπεγχάγης⁸ και ένα χρόνο μετά, οι ενταξιακές συνομιλίες μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ ξεκίνησαν επίσημα.

Στους κόλπους της Ένωσης, η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας είναι ένα θέμα που προκαλεί αμφιλεγόμενες αντιδράσεις στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και λαούς. Η Μεγάλη Βρετανία είναι η μόνη μέσα στη ΕΕ που σταθερά υποστηρίζει την τουρκική ένταξη. Ασφαλώς, σημαντικό ρόλο σε αυτό, παίζει και το γεγονός πως ο μεγαλύτερος σύμμαχος της χώρας, οι ΗΠΑ, προωθούν αδιάλειπτα τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας. Αντίθετα, οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας τάσσονται κατά της τουρκικής ένταξης, επιθυμώντας μόνο μια προνομιακή συνεργασία με την Τουρκική Δημοκρατία.

Τα επιχειρήματα των υπέρμαχων του εξευρωπαϊσμού της Τουρκίας είναι πως η Τουρκία θα καταστήσει την Ένωση πλανητικό δρόντα, γέφυρα μεταξύ πολιτισμών και θρησκειών. Η τουρκική ένταξη θα εξαλείψει τη σύγκρουση πολιτισμών και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πάψει να είναι μια κλειστή χριστιανική λέσχη. Ακόμα, ένα άλλο επιχείρημα είναι πως η Τουρκία στην ΕΕ θα αποτελεί διάυλο επικοινωνίας με τον μουσουλμανικό κόσμο και θα συνεισφέρει στην ειρήνη, στην ασφάλεια και στη σταθερότητα στη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας. Η γεωγραφική θέση που κατέχει η χώρα, σε συνδυασμό με την πολιτική βούληση της ηγεσίας, δίνει τη δυνατότητα στην Τουρκία να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στη πολύπαθη περιοχή. Επιπλέον, στον ενεργειακό τομέα, η Τουρκία αποτελεί ένα ασφαλές κομβικό σημείο για μεταφορά ενέργειας από τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία, δημιουργώντας την αντίληψη ότι η Άγκυρα είναι ένας σημαντικός στρατηγικός εταίρος.

Από την άλλη πλευρά, οι επικριτές της τουρκικής ένταξης τονίζουν πως με την Τουρκία στην Ένωση θα αλλοιωθεί το ομοιογενές πολιτισμικό στοιχείο, αφού το ποσοστό των μουσουλμάνων από 3% θα ανέλθει στο ποσοστό του 20%. Επιπλέον, τονίζουν πως λόγω του μεγέθους της χώρας, η οικονομική βοήθεια που θα δοθεί στην Τουρκία θα είναι τόσο μεγάλη ώστε θα κυμαίνεται στο 10% του ετήσιου

⁸Τον Ιούνιο του 1993 η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης θέσπισε κάποια κριτήρια που πρέπει να πληροί πριν την ένταξη της κάθε υποψήφια χώρα. Τα κριτήρια αυτά είναι η σταθερότητα θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων. Ακόμα, στον οικονομικό τομέα, η ύπαρξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς και η ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στο πλαίσιο της Ένωσης και η ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προσήλωσης στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης, καθορίστηκαν ως απαραίτητες προϋποθέσεις

προϋπολογισμού της οικονομικής βοήθειας της ΕΕ. Ένα άλλο εμπόδιο στην ευρωπαϊκή πορεία της χώρας είναι η αντίληψη των Ευρωπαίων για τη δομή του τουρκικού κράτους, όπου ο στρατός κατέχει κεντρική θέση τόσο στη πολιτική όσο και στη κοινωνική ζωή της χώρας. Η τουρκική κοινωνία είναι ιεραρχική και πατριαρχική, διαφορετική από αυτή των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμα μια αιτία εξαιτίας της οποίας πολλοί αντιδρούν, είναι πως εάν ενταχθεί η Τουρκία, θα ανοίξει το δρόμο για την ένταξη κρατών που δεν ανήκουν γεωγραφικά στην Ευρώπη. Είναι γεγονός, πως όσο περισσότερο διευρύνεται η Ένωση και αυξάνονται οι ανομοιογένειες μεταξύ των μελών, τόσο πιο χαλαρή θα γίνεται και επομένως πιο δυσλειτουργική.

Για την Τουρκία, τα οφέλη από την ένταξη είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Στον οικονομικό τομέα, στη περίπτωση που ενταχθεί, θα λάβει σημαντικά αναπτυξιακά κονδύλια που θα τονώσουν την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, ενώ θα έχει την ευκαιρία πρόσβασης στην ευρωπαϊκή αγορά. Επιπλέον, όντας μέλος της ΕΕ, η εμπιστοσύνη στην οικονομία και στο νόμισμα της χώρας θα ενισχυθεί, χάρη στην αύξηση του εμπορίου, την εισροή ξένων κεφαλαίων και της μεγαλύτερης ενσωμάτωσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Σε πολιτικό επίπεδο, η ενεργή συμμετοχή της χώρας στα ευρωπαϊκά δρώμενα, θα οδηγήσει στην αναβάθμιση του κύρους και της αξιοπιστίας της στη διεθνή σκηνή.

Στην τελευταία έκθεση προόδου που παρουσιάστηκε στις 14 Οκτωβρίου 2009, η ένταξη της Τουρκίας την 1^η Ιανουαρίου 2013 που αναμένεται να είναι ο επόμενος γύρος διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρίνεται μάλλον αμφίβολη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε την πρόοδο της Τουρκίας σε ορισμένους τομείς, όπως αυτούς της βιομηχανικής πολιτικής, της υγείας και της προστασίας του καταναλωτή και έδειξε ικανοποιημένη από το δημοκρατικό άνοιγμα στο κουρδικό ζήτημα, όπου η Άγκυρα έδωσε κάποιες πολιτιστικές ελευθερίες στο κουρδικό λαό αλλά και από το χειρισμό της υπόθεσης Εργκενεκόν⁹. Ωστόσο, η Επιτροπή επεσήμανε την ανάγκη επιτάχυνσης των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων κυρίως στους τομείς της ελευθερίας της έκφρασης και ελευθερίας του τύπου και τον περιορισμό του ρόλου του στρατού. Ακόμα, ειδική αναφορά γίνεται στις παραβιάσεις του ελληνικού

⁹Η Εργκενεκόν είναι παρακρατική μυστική οργάνωση που δρούσε στην Τουρκία και διέπραξε δεκάδες τρομοκρατικές ενέργειες με στόχο να ανατρέψει την κυβέρνηση της χώρας. Το 2007 η αστυνομία προχώρησε σε 86 συλλήψεις μελών της οργάνωσης, ανάμεσα στα οποία ήταν και επιφανείς στρατιωτικοί και επιχειρηματίες. Η δίκη ξεκίνησε το 2008 και ακόμα οι καταθέσεις δεν έχουν ολοκληρωθεί.

εναέριου χώρου από υπερπτήσεις τούρκικων αεροσκαφών πάνω από ελληνικά νησιά και στη σημασία των σχέσεων καλής γειτονίας με το ελληνικό κράτος, ενώ «αγκάθι» για την Τουρκία αποτελεί το Κυπριακό Ζήτημα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει πως η Τουρκία δεν έχει αναγνωρίσει ακόμα επίσημα την Κυπριακή Δημοκρατία και δεν έχει ανοίξει τα λιμάνια και τα αεροδρόμια στους Ελληνοκύπριους.

Η ευρωπαϊκή διαδρομή της Τουρκίας, όπως όλα δείχνουν, θα διαρκέσει για πολύ ακόμα. Η Τουρκία πρέπει να προβεί σε ριζικές αλλαγές για να πραγματοποιήσει τον στόχο της ένταξης. Ωστόσο, υπάρχουν φωνές που υποστηρίζουν πως η Τουρκία δεν επιθυμεί πλέον την πλήρη ένταξη, αλλά μια ειδική σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, που θα αφήνει έξω την Τουρκία από τις διαδικασίες διαμόρφωσης και λήψης των αποφάσεων, και θα προβλέπει σειρά εξαιρέσεων στην Άγκυρα σε τομείς όπως η ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση. Κάτι τέτοιο, θα έδινε στην Τουρκία προνομιακή θέση, με αυξημένες δυνατότητες και χωρίς τους περιορισμούς που προβλέπονται για τα ευρωπαϊκά μέλη. Ίσως σε αυτό να έχει συμβάλλει και η αποστροφή της κοινής γνώμης της Τουρκίας, που ενώ το 2005 ήταν υπέρ της ένωσης το 80% του πληθυσμού, σήμερα μόλις ξεπερνά το 30%. Η απαξίωση που δείχνουν κάποια κράτη μέλη της Ένωσης προς την τουρκική ευρωπαϊκή προοπτική και η μεγάλη καθυστέρηση που έχει επέλθει έχουν απογοητεύσει το τούρκικο κοινό. Αν και ο Τούρκος πρωθυπουργός, Recep Tayyip Erdogan, έχει επανειλημμένα απορρίψει ένα τέτοιο σενάριο, δηλώνοντας πως δεν αρκείται η χώρα του σε μια προνομιακή σχέση, πολλοί Ευρωπαίοι και Τούρκοι πολιτικοί και αξιωματούχοι θεωρούν πως η καλύτερη λύση είναι η υιοθέτηση μιας τέτοιας φόρμουλας. Η πορεία του εκδυτικισμού της Τουρκίας παραμένει ακόμα δυσχερής, μιας και η Άγκυρα δεν φαίνεται να είναι διατεθειμένη να κάνει σημαντικές υποχωρήσεις αλλά ούτε και η Ευρωπαϊκή Ένωση σημαντικές εξαιρέσεις.

South Stream: ενέργεια και πολιτική στα Νότια Βαλκάνια

Τα θέματα ενεργειακής ασφάλειας έρχονται στο προσκήνιο της διεθνούς πολιτικής και της διεθνούς οικονομίας καταδεικνύοντας την ολοένα και στενότερη σύνδεση του εμπορίου ενεργειακών πόρων με ζητήματα εθνικής ασφάλειας. Στη βάση αυτή κάθε ενεργειακό project, πολύ περισσότερο έργα υποδομής, λαμβάνει, πέρα από σαφείς

οικονομικές, και πολιτικές προεκτάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο αγωγός φυσικού αερίου South Stream, ο οποίος λαμβάνεται από τις χώρες που συμμετέχουν και ως μέσο εκπλήρωσης πολιτικών επιδιώξεων τόσο εσωτερικών όσο και ευρύτερων περιφερειακών. Παρακάτω θα γίνει προσπάθεια να καταγραφούν οι επιδιώξεις αυτές στις νότιες χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου που συμμετέχουν στο project: Βουλγαρία, Σερβία, Τουρκία και Ελλάδα.

Βουλγαρία

Έχοντας ξεπεράσει το σοκ που υπέστη η οικονομία της λόγω της μετάβασης από το κρατικά σχεδιαζόμενο σύστημα σε αυτό της ελεύθερης αγοράς, η Βουλγαρία σταθερά βρίσκει το βηματισμό της, αφομοιώνοντας τους δυτικούς και φιλελεύθερους θεσμούς. Στον 21ο αιώνα η χώρα επιφυλάσσει για τον εαυτό της ένα περισσότερο αναβαθμισμένο ρόλο όχι μόνο στην περιφέρεια των Βαλκανίων αλλά και της Μαύρης Θάλασσας¹⁰. Στην προσπάθεια για εκπλήρωση αυτού του σκοπού, η Βουλγαρία δίνει έμφαση στην αύξηση της «ήπιας ισχύος» της, κάτι που κατορθώνει μέσα από τη συμμετοχή της στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ καθώς και από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την ασφάλεια και συνεργασία στον χώρο της ΝΑ Ευρώπης, όπως η ίδρυση της Διαδικασίας Συνεργασίας στη ΝΑ Ευρώπη (South East European Cooperation Process) το 1996 στη Σόφια. Η ενέργεια είναι μια βασική πτυχή στη βουλγαρική εξωτερική πολιτική, καθώς η ανάδειξη της χώρας σε ενεργειακή πύλη των Βαλκανίων και της Κεντρικής Ευρώπης είναι στόχος που εξυπηρετεί την αναβάθμιση του ρόλου της στην περιφέρεια.

Η συμμετοχή στον South Stream εκπληρώνει κατά μεγάλο ποσοστό τους βουλγαρικούς σχεδιασμούς στο μέτρο που η χώρα τους είναι το κομβικό σημείο στην πορεία του¹¹. Εκμεταλλευόμενη την πλεονεκτική γεωγραφική της θέση και τις καλές σχέσεις τόσο με τη Ρωσία όσο και με τις ΗΠΑ, η Βουλγαρία κατάφερε να αποκομίσει ένα δίκτυο αγωγών που όταν κατασκευαστούν θα της εξασφαλίζει τόσο την δική της ενεργειακή ασφάλεια όσο και την ασφάλεια των χωρών της Βαλκανικής και Κεντρικής Ευρώπης¹². Επιπλέον, σημαντική ενίσχυση για την οικονομία της χώρας

¹⁰ Stanishev, Sergey. "Building cooperation: Bulgaria's role in the regional integration" Harvard International Review. Δημοσιεύτηκε στις 01-01-2009. Ανακτήθηκε στις 11-11-2009

¹¹ Socor, Vladimir. "Bulgaria seduced by South Stream gas project?" Eurasia Daily Monitor Vol.4. Δημοσιεύτηκε στις 13-09-2007. Ανακτήθηκε στις 11-11-2009 <http://politico.moldova.org/news/analysis-bulgaria-seduced-by-south-stream-gas-project-72122-eng.html>

¹² Hope, Kerin & Troev, Theodor. "Bulgaria: energy sector seeks to recover its Balkan role" Financial Times. Δημοσιεύτηκε στις 12-09-2008. Ανακτήθηκε στις 12-11-2009 <http://www.emportal.rs/en/news/region/62352.html>

θα αποτελέσουν και τα έσοδα από τα διόδια διελεύσεως (transit fees) που θα εισπράττει το κράτος.

Από την αντίθετη πλευρά, η υποστήριξη του project θεωρείται ότι προδίδει τα «εθνικά συμφέροντα» και ότι τορπιλίζει τη δυτική πολιτική της χώρας καθώς και τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Ο φόβος για επιδείνωση των σχέσεων με τις ΗΠΑ αλλά και με την ΕΕ ενισχύεται και από το χαρακτήρα που αποδίδει η ρωσική πλευρά στις ρωσο-βουλγαρικές σχέσεις. Χαρακτηριστικές της ρωσικής αυτής φιλοσοφίας είναι οι δηλώσεις του Ρώσου αντιπροσώπου στην ΕΕ, Vladimir Chizhov, το Νοέμβριο του 2006 ότι η Βουλγαρία αποτελεί το ρωσικό «Δούρειο Ίππο» στην ΕΕ¹³ αλλά και τον Σεπτέμβριο του 2008 μετά την κρίση στη Γεωργία ότι η Βουλγαρία θα θέσει βέτο σε κάθε προσπάθεια επιβολής κυρώσεων στη Ρωσία. Επιπρόσθετα, η υποστήριξη ρωσικών ενεργειακών projects στο βαθμό που ακυρώνει ανταγωνιστικά σχέδια (π.χ.Nabucco) είναι ζημιογόνα για τα βουλγαρικά συμφέροντα λαμβάνοντας υπόψη την απόλυτη εξάρτηση της χώρας στις ρωσικές εισαγωγές φυσικού αερίου¹⁴. Η σημερινή κατάσταση σχεδόν απόλυτης εξάρτησης καθιστά τη Βουλγαρία ευάλωτη σε ενεργειακές κρίσεις, κάτι που αποδείχτηκε με τον πιο εμφανή τρόπο στη ρωσο-ουκρανική κρίση των αρχών του 2009, όταν η διακοπή παροχής φυσικού αερίου προς την Ουκρανία, και κατά συνέπεια προς τη Βουλγαρία και τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, επέφερε ζημιές στη βουλγαρική οικονομία που άγγιξαν τα 375 εκατομμύρια ευρώ.

Πέρα ωστόσο από τις πολιτικές επιδιώξεις αντιτιθέμενοι κύκλοι τονίζουν το εξαιρετικά μεγάλο κόστος του εγχειρήματος, που αναπόφευκτα θα αναγκάσει το βουλγαρικό κράτος να μειώσει το ποσοστό συμμετοχής του στον αγωγό ζημιώνοντας τα εθνικά συμφέροντα. Επίσης, περιβαλλοντικά θέματα έρχονται στο προσκήνιο με την κατασκευή του αγωγού κυρίως από τους επιχειρηματίες των τουριστικών περιοχών πλησίον του λιμανιού Βάρνα. Επισημαίνουν ότι αντιμετωπίζουν ήδη πολλά οικολογικά προβλήματα και ότι με την κατασκευή του αγωγού θα επέλθει μοιραία λόγω των μολύνσεων το τέλος των τουριστικών δραστηριοτήτων στην περιοχή¹⁵.

Σερβία

¹³ Η δήλωση του ήταν : «Λόγω των παραδοσιακά καλών σχέσεων μας με τη Βουλγαρία ... το ενδιαφέρον μας για αυτή δεν είναι μόνο οικονομικό. Η Βουλγαρία είναι στην καλή θέση να αποτελέσει ειδικό μας εταίρο ένα είδος Δούρειου Ίππου χωρίς την αρνητική σημασία της μεταφοράς»

¹⁴ Η Ρωσία είναι ο μοναδικός προμηθευτής φυσικού αερίου της Βουλγαρίας τη στιγμή που το φυσικό αέριο καταλαμβάνει το 25% των βουλγαρικών ενεργειακών εισαγωγών.

¹⁵ Vaglenov, Stanimir. "South Stream turns into southern dream" The Balkan Insight. Δημοσιεύτηκε στις 08-12-2008. Ανακτήθηκε 12-11-2009. <http://www.balkaninsight.com/en/main/analysis/15360/>

Η Σερβία με τη συμμετοχή της στον αγωγό επιδιώκει την επίτευξη στόχων που άπτονται τόσο της εσωτερικής όσο και της εξωτερικής της πολιτικής. Αρχικά, η συμμετοχή στον αγωγό απαντά στο αίτημα για ενεργειακή ασφάλεια, ζήτημα που ήρθε έντονα στο προσκήνιο ύστερα από τη ρωσο-ουκρανική ενεργειακή κρίση των αρχών του χρόνου όταν εκτεθειμένη η χώρα, εν μέσω δύσκολων καιρικών συνθηκών, αναζητούσε ενεργειακά δάνεια από γειτονικές χώρες για να καλύψει τις τρέχουσες ανάγκες της. Επιπλέον ο αγωγός θα απιφέρει και οικονομικά οφέλη αφενός από την είσπραξη των εσόδων από τα τέλη διαμετακόμισης και αφετέρου επειδή δε θα χρειάζεται η χώρα να πληρώνει τέλη διαμετακόμισης στην Ουγγαρία, που σύμφωνα με τον Σέρβο αξιωματούχο του υπουργείου ενέργειας, Milan Budimir, είναι από τα ακριβότερα της Ευρώπης. Επίσης οι κάτοικοι της επαρχίας Vojvodina παρουσιάζονται ως οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές του project κυρίως γιατί προσδοκούν αύξηση θέσεων εργασίας¹⁶ μέσα από την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων φυσικού αερίου στο Banatski Dvor, που αναμένεται να αποτελέσουν σημαντικό τμήμα στο project.

Το δεύτερο αίτημα της χώρας συνδέεται με την επιδίωξη της να καταστεί ενεργειακός κόμβος στα Δυτικά Βαλκάνια ώστε να αυξήσει την επιρροή της στις χώρες αυτές και κυρίως στις περιοχές άμεσου ενδιαφέροντος της. Η πώληση του 40% της Gazpromet που ανήκει στη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας Ερζεγοβίνης στη σερβική Srbijagas υπό αυτό το πρίσμα ερμηνεύεται ως προσπάθεια να ενταχθεί η Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας στις δυνατότητες τροφοδοσίας του South Stream. Η Σερβία θα χρησιμοποιήσει στο μέγιστο δυνατό τις δυνατότητες που της δίνει ο αγωγός για να επεκτείνει τον έλεγχο της και στις βιομηχανίες της υπόλοιπης Βοσνίας και κατά συνέπεια σε όλες τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Η συμφωνία για τη συμμετοχή της Σερβίας στο project συνοδεύτηκε και από την πώληση του 51% της σερβικής εταιρείας πετρελαίου NIS (Naftna Industrija Srbija) στη Gazprom έναντι αρκετά χαμηλής τιμής, γεγονός που ενίσχυσε τη δυσπιστία των Σέρβων έναντι των προθέσεων των Ρώσων. Εκτιμάται ότι η Ρωσία εκμεταλλεύεται την ανάγκη της Σερβίας για πολιτική υποστήριξη στο θέμα του Κοσόβου, συνάπτοντας ευνοϊκές για αυτή ενεργειακές συμφωνίες. Ακόμα και η συμφωνία για συμμετοχή στον South Stream χαρακτηρίζεται από τους Σέρβους ως περισσότερο ετεροβαρής σε σχέση με τις αντίστοιχες που υπέγραψαν οι άλλες χώρες και για αυτό

¹⁶ Η ανεργία στην επαρχία το 2005 άγγιξε το 19,9% .

το λόγο η προηγούμενη δυτικόφιλη κυβέρνηση προσπάθησε να επαναδιαπραγματευθεί τους όρους.

Τουρκία

Η Τουρκία αποτελεί την τελευταία χώρα που εντάχθηκε στο project και η συγκατάθεση δεν αφορά έδαφος αλλά την Αποκλειστική Οικονομική της Ζώνη στη Μαύρη Θάλασσα. Η κίνηση αυτή αντιτάσσεται στη μέχρι πρόσφατα πολιτική προώθησης projects που ευνοούνται από τις ΗΠΑ (Nabucco) αλλά είναι απόλυτα σύμφωνη με την επιδίωξη της Τουρκίας να καταστεί ενεργειακό διαμετακομιστικό κέντρο της Ευρώπης. Από το Σεπτέμβριο του 1994 όταν ο πρόεδρος Ντεμιρέλ εξήγγειλε επίσημα τη νέα εξωτερική ενεργειακή πολιτική¹⁷, η Τουρκία σταθερά εκμεταλλεύεται κάθε πρόσφορη ευκαιρία προς την εκπλήρωση του στόχου. Διαπιστώνοντας ότι η βιωσιμότητα του Nabucco παραμένει έωλη κυρίως λόγω της απουσίας επαρκούς τροφοδοσίας, σε αντίθεση με τον ανταγωνιστικό South Stream, ο οποίος διαθέτει και ισχυρότερη πολιτική βούληση ως προς την πραγματοποίησή του, θέλησε να ενταχθεί σε αυτόν και να ανταποκριθεί στο ρόλο που επιφυλάσσει για τον εαυτό της.

Ελλάδα

Αν και δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα ενεργειακής ασφάλειας σχετικά με το φυσικό αέριο (η ρώσο-ουκρανική κρίση του 2009 είχε ελάχιστες συνέπειες στη χώρα), η κατασκευή του αγωγού θα ενισχύσει τη συνεχή και απρόσκοπτη τροφοδοσία της ελληνικής αγοράς. Η συμμετοχή της ήρθε ως επιστέγασμα της στενότερης ελληνορωσικής ενεργειακής συνεργασίας που δρομολογήθηκε τα προηγούμενα χρόνια και από την οποία η Ελλάδα επιδιώκει και πολιτικά οφέλη. Αρχικά μέσα από τη σύσφιξη των σχέσεων με τη Ρωσία να κερδίσει την ρωσική υποστήριξη σε διμερή της ζητήματα αλλά και για να διεκδικήσει έναν ενεργότερο ρόλο στην ευρωπαϊκή τροφοδοσία. Ο δεύτερος στόχος βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την αντίστοιχη πολιτική της Τουρκίας, καθώς η προώθηση ανταγωνιστικών, ως προς αυτά που προωθεί η Τουρκία, σχεδίων ακυρώνει ως ένα βαθμό τις τουρκικές επιδιώξεις. Οι αντιδράσεις και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό δεν επικεντρώθηκαν στο εν λόγω project αλλά αφορούν στο σύνολο των ελληνο-ρωσικών ενεργειακών σχέσεων, ότι δηλαδή η Ελλάδα θυσιάζει οικονομικά οφέλη που θα μπορούσε να έχει από την ελληνο-ρωσική συνεργασία για να πετύχει πολιτικούς σκοπούς. Επιπλέον, οι ΗΠΑ

¹⁷ Η δήλωση του ήταν η εξής: «Η Τουρκία θα μετατραπεί σε τερματικό σταθμό για το πετρέλαιο και φυσικό αέριο της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας».

είχαν εκφράσει τη δυσαρέσκεια τους για την πολιτική της Ελλάδας που εδραιώνει το ρωσικό μονοπώλιο φυσικού αερίου στην Ευρώπη¹⁸.

Εκ των παραπάνω συνάγεται ότι η κατασκευή του South Stream ξεφεύγει από τα στενά όρια της ενεργειακής εξασφάλισης των χωρών της χερσονήσου και εντάσσεται στους ευρύτερους βαλκανικούς συσχετισμούς ισχύος. Η περίπτωση South Stream αποδεικνύει την ιδιαίτερη σχέση που μπορεί να έχει η ενεργειακή πολιτική ενός κράτους με την εξωτερική του πολιτική.

Η παρουσία της ΠΓΔΜ στο βαλκανικό χώρο και η ευρωπαϊκή της προοπτική

Η πΓΔΜ αποτελεί ανεξάρτητο κράτος και μέλος του ΟΗΕ από αρχές της προηγούμενης δεκαετίας. Έκτοτε, η χώρα ως κράτος φαίνεται να διανύει μια περίοδο ωρίμανσης, αυτοπροσδιορισμού και προσδιορισμού της θέσης της εν συναρτήσει με τους όμορες γείτονές της στα Βαλκάνια.

Αναφορικά με την Ελλάδα, από το 1991 εκκρεμεί το ζήτημα της ονομασίας της χώρας. Συγκεκριμένα, η χώρα θεωρεί πως η συνταγματική της ονομασία ως Δημοκρατία της Μακεδονίας πρέπει να αποτελεί και τη διεθνή της ονομασία, ενώ η Ελλάδα έχει εξ' αρχής διατυπώσει εντονότερες αντιρρήσεις, καθώς ισχυρίζεται πως κάτι τέτοιο στην ουσία, δεδομένου ότι αναφέρεται σε δική της επαρχία, υποκρύπτει εδαφικές και πολιτιστικές διεκδικήσεις που απορρέουν από το όνομα αυτό. Συνεχείς διαβουλεύσεις δια της μεσολάβησης του απεσταλμένου του ΟΗΕ, Matthew Nimits, απέβησαν άκαρπες, με αποτέλεσμα το 2008 η Ελλάδα να εμποδίσει την είσοδο της πΓΔΜ στο ΝΑΤΟ. Η διαφωνία για την ονομασία συνεχίζει να αποτελεί φλέγον ζήτημα, το οποίο μπορεί να επηρεάσει ακόμη και την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας, εάν δεν διευθετηθεί. Συγκεκριμένα, η ελληνική πλευρά θεωρεί πως η πΓΔΜ δεν εκμεταλλεύτηκε εποικοδομητικά το χρονικό περιθώριο που της δόθηκε στα πλαίσια συζητήσεων για το ζήτημα του ονόματος, με αποτέλεσμα η ίδια να μην έχει «άλλη επιλογή από το να θέσει ως προϋπόθεση για την ένταξη της πΓΔΜ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ την εξεύρεση αμοιβαίας αποδεκτής λύσης. Μέχρι

¹⁸ Οι ΗΠΑ είχαν εκφράσει φόβους ότι η στενότερη ευρωρωσική ενεργειακή σχέση θα σημάνει χαλάρωση στις ευρωαμερικανικές. Λυγερός, Σταύρος 2008. “Το πραγματικό διακύβευμα είναι ο South stream” Καθημερινή 20-09-2009. Ανακτήθηκε 14-11-2009

να αρθεί η εκκρεμότητα, η Ελλάδα δεν μπορεί να δώσει την συναίνεσή της.» Από την πλευρά της κυβέρνησης της πΓΔΜ, ο υπουργός εξωτερικών, Milososki, σε νέα πρόσκληση του απεσταλμένου του ΟΗ για επανέναρξη διαβουλεύσεων για το ζήτημα της ονομασίας που έλαβε χώρα αρχές Νοεμβρίου του 2009, εκφράζει την αισιοδοξία για την επίλυση του θέματος, αρνούμενος ωστόσο να τοποθετήσει το ζήτημα αυτό ως προϋπόθεση στα πλαίσια της αναμενόμενης Συνόδου Κορυφής τον Δεκέμβρη του 2009 για¹⁹ «εξέταση της προοπτικής να λάβουν ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων, στην οποία η Αθήνα έχει δηλώσει ότι θα θέσει βέτο εάν δεν προϋπάρξει λύση στο όνομα.» Πέραν των καλών γειτονικών σχέσεων και της ευρωπαϊκής προοπτικής, το ζήτημα του ονόματος φαίνεται να έχει εγείρει και εσωτερικούς αναβρασμούς. Συγκεκριμένα, η αλβανόφωνη πολιτική τάξη φαίνεται να θεωρεί πλέον επιβλαβή τη στάση της κυβέρνησης σχετικά με το όνομα, καθότι κάτι τέτοιο είχε κόστος στην υποψηφιότητα της χώρας στην Βορειοατλαντική Συμμαχία και ενδέχεται να λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο και σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, υιοθετώντας την έκθεση του Ολλανδού Erik Meijer, εξέφρασε την ελπίδα ότι «η ΠΓΔΜ και η Ελλάδα θα συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις παρά την πρόσφατη προσφυγή της πρώτης στο Διεθνές Δικαστήριο σχετικά με την εφαρμογή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας.» Πέραν τούτου, η προσπάθεια δημιουργίας μιας νέας ταυτότητας που πρέπει, εκ των ων ουκ άνευ, να συνδεθεί με την αρχαία Μακεδονία και τα όσα κληροδότησε ο Μέγας Αλέξανδρος έχει προκαλέσει επιπλέον απτά καθαρά εσωτερικά προβλήματα. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη μιας φιλολογίας που προσπαθεί να καταστήσει τους σύγχρονους πολίτες της πΓΔΜ ως απευθείας απόγονους του Μέγα Αλεξάνδρου, συνιστά μια επιπλέον διαχωριστική γραμμή σε μια ευάλωτη πολυεθνική κοινωνία προς μεγάλη δυσaréσκεια του αλβανόφωνου πληθυσμού, ενώ ταυτοχρόνως διχάζει τους Σκοπιανούς σε εκείνους που στηρίζουν την ταύτιση με την αρχαία Μακεδονία και σε εκείνους που θεωρούν τους εαυτούς τους Σλάβους.

Όμορη χώρα της πΓΔΜ αποτελεί και η Αλβανία, με την οποία, πέραν της γειτονίας τη συνδέει και περίπου το ¼ του πληθυσμού της που είναι αλβανόφωνοι. Ο συνδυασμός αυτός κρίκος έχει πολύ συχνά αποτελέσει πηγή διενέξεων, καθότι μόνο μετά την υπογραφή της συμφωνίας της Οχρίδας προέβη η πΓΔΜ σε αναγνώριση

¹⁹ «Νέος γύρος συνομιλιών υπό τον κ. Μ. Νίμιτς» *Καθημερινή Δημοσίευση* 06-11-2009

δικαιωμάτων αλβανόφωνου πληθυσμού και αυτονομίας τους στην τοπική αυτοδιοίκηση. Τελευταία έριδα μεταξύ των δύο χωρών αποτελεί και η πρόσφατα εκδοθείσα εγκυκλοπαίδεια, η οποία περιγράφει τους Αλβανούς ως "ανθρώπους των βουνών" και αναφέρει ότι²⁰ «το έθνος κατάγεται από την πΓΔΜ μαζί με την Οθωμανική Αυτοκρατορία του 16ου αιώνα». Επιπρόσθετα, ο επικεφαλής της Δημοκρατικής Ένωσης για Ενσωμάτωση (DUI), Ali Ahmeti, χαρακτηρίστηκε αιτών άσυλο, με αμφιλεγόμενο ρόλο στη χώρα και διεθνώς, και ύποπτος για εγκλήματα πολέμου. Μετά από εντονότατες αντιδράσεις σε Αλβανία και Κόσοβο, η προεδρία της Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών απέλυσε τον αρχισυντάκτη Ristovski και θα προβεί σε νέα συγγραφή κειμένων από επιστήμονες που ανήκουν και στις μη πλειοψηφούσες εθνικές ομάδες καθώς και στην Εθνική Ακαδημία Τεχνών και Επιστημών στα Τίρανα.

Τέλος, μια από τις σημαντικότερες κινήσεις της πΓΔΜ όσον αφορά τους βαλκανικούς της γείτονες υπήρξε και η υπογραφή συνοριακής συμφωνίας με το Κοσσυφοπέδιο. Τον Οκτώβρη του 2008 είχε προηγηθεί η αναγνώριση του Κόσοβου ως ανεξάρτητης χώρας και έκτοτε οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών σημείωσαν κυρίως θετική πορεία. Αποκορύφωμα αποτέλεσε η στις αρχές Οκτωβρίου υπογραφή συνοριακής συμφωνίας με το Κόσοβο, ζήτημα που εκκρεμούσε από το 1991, οπότε η πΓΔΜ ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη από την ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας. Συγκεκριμένα μέσω της συμφωνίας η πΓΔΜ λαμβάνει 160m γης κοντά στο Λούοβο Πόλε, ενώ το Κόσοβο 150m στο στρατηγικής σημασίας σημείο Κόντρα Φούρα. Η κίνηση, όπως είναι φυσικό, προκάλεσε πολλά θετικά σχόλια, κατ' αρχάς από Κόσοβο, ΗΠΑ, Αλβανία και ΕΕ η οποία εκφράστηκε χαιρετίζοντας²¹ τις «πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με τις σχέσεις καλής γειτονίας μεταξύ Σκοπίων και Πρίστινας.» Δυσανεστημένη, ωστόσο, φάνηκε η σερβική πλευρά, η οποία θεώρησε πως για κάτι τέτοιο η ΠΓΔΜ θα έπρεπε πρώτα να έχει συμβουλευτεί την ίδια καθώς κάτι τέτοιο δυσχεραίνει περισσότερο τις²² «ήδη εύθραυστες» σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Επιπροσθέτως, το βήμα αυτό έχει βρει αντίθετη και την αντιπολίτευση, μιας και μέλη

²⁰ Hala, Manjola. "Albanians: Macedonia encyclopedia unacceptable" SouthEast European Times Δημοσιεύτηκε στις 08-10-2009. Ανακτήθηκε 11-11-2009 <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/features/2009/10/08/feature-03>

²¹ Beqiri, Besa. "Kosovo, Macedonia settle border issue, establish ties" Southeast European Times 20-10-2009. Ανακτήθηκε 10-11-2009

<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/features/2009/10/20/feature-02>

²² «ΠΓΔΜ με Κόσοβο : Μετά τα σύνορα, διπλωματικές σχέσεις» *Ελευθεροτυπία* Δημοσιεύτηκε 19-10-2009 <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=93379>

της προτίθενται να προσφύγουν στο Συνταγματικό Δικαστήριο, κρίνοντας πως η συμφωνία καταφέρεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας. Γεγονός αποτελεί, ωστόσο, πως η παρούσα κυβέρνηση εμφανίζεται πλέον ικανοποιημένη, καθότι η συμφωνία, εκτός των άλλων, καθιστά το Κόσοβο ως 127^η χώρα που αναγνωρίζει την πΓΔΜ με την συνταγματική της ονομασία, κάτι που εν κατακλείδι αποτελεί το ζητούμενο τουλάχιστον από την παρούσα κυβέρνηση της πΓΔΜ.

Η πΓΔΜ υπέβαλε αίτημα υποψηφιότητας για ένταξη στην ΕΕ το Μάρτιο του 2004 και το Δεκέμβρη του 2005 έγινε δεκτό. Η σε γενικές γραμμές εξέλιξη του ζητήματος αυτού έχει κριθεί ως θετική. Ωστόσο, δεν λείπουν σε τακτά χρονικά διαστήματα μελανά σημεία, εσωτερικής και εξωτερικής φύσεως, που αμαυρώνουν την εικόνα του καλού υποψηφίου. Συγκεκριμένα το Ιούνιο του 2008 η χώρα καταλήφθηκε από κύμα βίας σχετιζόμενο με τις εκλογές και αυτό ακολουθήθηκε από μποϊκοτάρισμα της Βουλής από τους αλβανόφωνους εκπροσώπους. Πέραν τούτου, ένα σοβαρότατο, ανυπέρβλητο, και κατά τα φαινόμενα, μόνιμο πρόβλημα αποτελεί το ζήτημα του ονόματος για το οποίο μέχρι και σήμερα δεν έχει εξευρεθεί λύση, κάτι για το οποίο η Ελλάδα προτίθεται να ασκήσει βέτο στην είσοδο της χώρας στην Ε.Ε., έως ότου η εκκρεμότητα διευθετηθεί. Από την άλλη, ο υπουργός εξωτερικών της πΓΔΜ δήλωσε στα τέλη του 2008²³ ότι «η πΓΔΜ έχει αναγνωριστεί από 125 κράτη με τη συνταγματική της ονομασία και παραμένει σταθερή στις θέσεις της, ενώ μόνο η Ελλάδα έχει αντιρρήσεις με την ονομασία» και ότι η συνολική προσπάθεια της χώρας με σκοπό την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων βαθμολογείται σε γενικότερο πλαίσιο θετικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η τελευταία δε έκθεση από την Επιτροπή ήταν αρκούντως θετική και, παρά το εν εξελίξει ζήτημα του ονόματος, αυτό που γενικότερα πρεσβεύει είναι η πρόταση υπέρ της έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων, κάτι που αναμένεται να συζητηθεί κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής το Δεκέμβρη του 2009 στην Κοπεγχάγη. Επί του πρακτέου, στην έκθεση της 14^{ης} Οκτωβρίου 2009 αναφέρεται ότι η πΓΔΜ «έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο στην εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης» και ότι «πέτυχε πειστική πρόοδο και κατάφερε να επιλύσει ουσιαστικά βασικές μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες.». Σύμφωνα μάλιστα με δηλώσεις του αρμόδιου Επίτροπου, Oli Ren, τώρα είναι πλέον δυνατή η πρόταση για έναρξη των

²³ “Macedonia is ready for EU talks” BBC NEWS Δημοσιεύτηκε στις 14-10-2009.<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/europe/8307491.stm>

διαπραγματεύσεων. Σχετικά με τα πολιτικά κριτήρια, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι προεδρικές και τοπικές εκλογές του 2009²⁴ «διεξήχθησαν κατά κύριο λόγο σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες» και πως ο πολιτικός διάλογος στη χώρα έχει βελτιωθεί σχετικά. Στην έκθεση σημειώνεται, πως σε μεγάλο βαθμό έχουν ικανοποιηθεί κύριες προτεραιότητες, όπως η μεταρρύθμιση δημόσιας διοίκησης, της αστυνομίας, του δικαστικού τομέα, καθώς επίσης και η καταπολέμηση της διαφθοράς. Σε κάθε περίπτωση στο πνεύμα βελτιστοποίησης για πλήρη ένταξη στην Ένωση, επιμέρους προσαρμογές και αναβαθμίσεις θεωρούνται απαραίτητες ασύμφωνα με το κείμενο της έκθεσης. Σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη, θεωρείται εμφανής η πρόοδος για τη δημιουργία μιας υγιούς και ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς και εκτιμάται ότι η χώρα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς εντός της Ε.Ε. Εντούτοις, η έκθεση κάνει λόγο για υψηλό ποσοστό ανεργίας σε νέους και μεταξύ ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και τονίζει την ανάγκη της περαιτέρω βελτίωσης του κράτους δικαίου και της δημόσιας διοίκησης για να υπάρξει ομαλή λειτουργία της αγοράς. Τομείς όπως ευνομούμενη δημοκρατία, για την εφαρμογή της οποίας έχουν ψηφιστεί νόμοι σχετικά με αναγνώριση γλωσσών και την αποκέντρωση, ψήφιση σχετικού θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου για προστασία μειονοτήτων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικαιωμάτων των γυναικών τα πλαίσια στρατηγικής για κατά της ενδοοικογενειακής βίας, είναι θέματα στα οποία η έκθεση βρίσκει ουσιαστική πρόοδο αλλά συστήνει ταυτοχρόνως περαιτέρω προσπάθεια. Όσον αφορά στο κριτήριο περιφερειακών και διεθνών υποχρεώσεων που άπτονται της συνεργασίας με το Διεθνές Δικαστήριο κατά των εγκλημάτων του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία, η πΓΔΜ έχει επιδείξει πλήρη συνεργασία. Στο ίδιο πλαίσιο, αν και εν γένει η πΓΔΜ φέρεται να διατηρεί σχέσεις καλής γειτονίας, η διένεξη σχετικά με το θέμα της ονομασίας και οι διαφορές με την Ελλάδα πάνω σ' αυτό, παραμένει προβληματικό ζήτημα. Σύμφωνα με την ΕΕ, δηλώσεις και κινήσεις που ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις καλής γειτονίας και σταθερότητας στην περιοχή θα έπρεπε να αποφευχθούν. Σύμφωνα μάλιστα με δήλωση του Επιτρόπου Ren « η επίλυση του θέματος του ονόματος είναι πιο επείγουσα από ποτέ για χάρη του ευρωπαϊκού μέλλοντος της χώρας». Η εξεύρεση μιας αμοιβαίας αποδεκτής λύσης ως αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ παραμένει ουσιαστική για την

²⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο COM(2009)533 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_en.pdf

ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας. Τέλος, τα όσα αναφέρονται στην έκθεση του 2008 σχεδόν θα μπορούσαν να εξαργυρωθούν θετικά για μια αναμενόμενη πρόσκληση το Δεκέμβρη στη Σύνοδο Κορυφής, εάν πρώτα η χώρα μπορέσει να καταλήξει σε κοινά αποδεκτή λύση και υπερπηδήσει τα όσα μέχρι σήμερα αποτελούν αγκάθι για την διατήρηση βέλτιστων γειτονικών σχέσεων με την Ελλάδα.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- **Αναβλήθηκε για 18 μήνες η κατασκευή της δεύτερης πυρηνικής μονάδας στη Βουλγαρία στο Belene**, μετά την αποχώρηση γερμανικής εταιρείας RWE που συμμετείχε με ποσοστό 49% στο project. Αιτία ήταν η χρηματοδότηση του έργου καθώς δεδομένης της οικονομικής κρίσης δεν κατέστη δυνατό να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα κονδύλια. Η βουλγαρική κυβέρνηση θα αναζητήσει νέους ξένους επενδυτές, αν και οι καθυστερήσεις στην κατασκευή του έργου αυξάνουν το κόστος του, σύμφωνα με τη ρωσική εταιρεία Atomstroyexport που έχει αναλάβει την κατασκευή της μονάδας.
- **Κινητικότητα στις συμφωνίες για τον South Stream σημειώθηκε τις προηγούμενες ημέρες** με τη Σλοβενία να εντάσσεται στο σχέδιο στις 16 Νοεμβρίου. Η συμφωνία προβλέπει τη σύσταση κοινοπραξίας μεταξύ Gazprom και Geoplin που θα αναλάβει την κατασκευή του σλοβενικού τμήματος του αγωγού και την εκπόνηση της μελέτης βιωσιμότητας του.
- **Επιβεβαίωσε η βουλγαρική κυβέρνηση της στήριξη της στον Nabucco**, ύστερα από την επίσκεψη του J. Fisher, που εκπροσωπεί τις εταιρείες RWE και OMV στην κοινοπραξία, στις 2 Νοεμβρίου. Ο υπουργός Οικονομίας Ενέργειας και Τουρισμού T. Traykov επεσήμανε τις δυνατότητες ενεργειακής ανεξαρτησίας που προσφέρει ο αγωγός καθώς και τη δέσμευση της χώρας του ότι θα συγκεντρώσει τα 300 εκ. € που αντιστοιχούν στη συμβολή της. Η Βουλγαρία κατέχει το 16,5% του έργου

και βάσει συμφωνίας θα πρέπει να καλύψει το 30% του κατασκευαστικού κόστους ενώ το υπόλοιπο θα συγκεντρωθεί από δάνεια.

- **Πρόσκληση στους ξένους επενδυτές για έργα στον τομέα της ενέργειας** απεύθυνε ο Υπουργός Οικονομίας, Εμπορίου και Ενέργειας της Αλβανίας D. Prifti. Ο Υπουργός επεσήμανε τις θετικές οικονομικές επιδόσεις της χώρας παρά το δυσμενές διεθνές περιβάλλον λόγω της οικονομικής κρίσης και υπογραμμίζοντας πως η Αλβανία έχει πετύχει τη μεγαλύτερη ανάπτυξη από όλες τις χώρες της περιοχής. Επίσης, για τις επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας έδωσε έμφαση στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενώ προτεραιότητα της κυβέρνησής του τόνισε πως είναι οι επενδύσεις για κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών.
- **Μείωση των ξένων επενδύσεων «βλέπει» η αρμόδια υπηρεσία στη Βουλγαρία, με ταυτόχρονη όμως αύξηση του ενδιαφέροντος για έργα ενέργειας.** Αν και οι άμεσες ξένες επενδύσεις αναμένεται να διαμορφωθούν στα 4 δις € (2 δις € λιγότερα από το 2008), η δυναμική στα έργα του τομέα ενέργειας παραμένει ισχυρή κυρίως για τις ανανεώσιμες πηγές. Ήδη έχουν πιστοποιηθεί 6 επενδυτικά σχέδια για την κατασκευή αιολικών πάρκων και 2 για φωτοβολταϊκές μονάδες, τα οποία συνολικά ανέρχονται στα 500 εκ. €.
- **Το πρώτο κέντρο ενημέρωσης για την ενεργειακή αποδοτικότητα άνοιξε στην Κροατία** με στόχο να εξοικειωθούν οι πολίτες με δράσεις που συμβάλλουν στην αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και με πολιτικές που αποσκοπούν στην εξοικονόμηση ενέργειας. Το κέντρο εντάσσεται στο σχέδιο δράσης της εθνικής ενεργειακής στρατηγικής που υλοποιείται με τη συνδρομή του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), του υπουργείου Οικονομίας, Εργασίας και Επιχειρηματικότητας και με τη στήριξη του Ταμείου Περιβαλλοντικής Προστασίας και Ενεργειακής Αποδοτικότητας του Παγκόσμιου Περιβαλλοντικού Ταμείου (GEF).
- **Βούλγαροι επιστήμονες μελετούν την καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων του Δούναβη** στα σύνορα με τη Ρουμανία. Μελετάται η εγκατάσταση ενός συστήματος διαχείρισης των υδάτων με στόχο τη

βελτίωση του επιπέδου ροής του ποταμού αλλά και την αντιμετώπιση των φαινομένων λειψυδρίας στην περιοχή.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

- **Ετήσια έκθεση της Europol κατακρίνει το ρόλο της Αλβανίας στη διακίνηση ναρκωτικών στην Ευρώπη** καθώς και το ρόλο Αλβανών σε εγκληματικές οργανώσεις. Η έκθεση που δημοσιεύτηκε στις 26 Οκτωβρίου επισημαίνει τους δεσμούς που έχει η Αλβανία με το Κόσοβο και την Ιταλία στη διακίνηση ανθρώπων, ηρωίνης και μαριχουάνας. Για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος η Γενική Εισαγγελία Τυράνων προχώρησε, στις 29 Οκτωβρίου, στη δημιουργία 6 νέων ανακριτικών γραφείων. Στην τελετή για τους νέους εισαγγελείς η Γενική Εισαγγελέας, Ina Rama, τόνισε η ο δρόμος για την ΕΕ περνά μέσα από την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.
- **Παράλληλες εξελίξεις σημειώθηκαν στις υποθέσεις των εγκληματιών πολέμου στη Βοσνία Ερζεγοβίνη.** Η Biljana Plavsic αποφυλακίστηκε μετά από σύμφωνη γνώμη του Δικαστηρίου της Χάγης για Εγκλήματα Πολέμου και έχοντας εκτίσει τα 2/3 της ποινής της σε σουηδικές φυλακές. Η Biljana Plavsic κρίθηκε ένοχη για συμμετοχή σε εκστρατεία εθνικής εκκαθάρισης εναντίον Μουσουλμάνων και Σέρβων και είχε καταδικαστεί σε 11ετή φυλάκιση. Μείωση της ποινής του πρώην Σερβοβόσνιου στρατηγού Dragomir Milosevic αποφάσισε εφετείο του δικαστηρίου των ΗΕ για εγκλήματα πολέμου, από 33 σε 29 έτη, με το αιτιολογικό ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις ότι εκείνος διέταξε τον πυροβολισμό πολιτών στο βομβαρδισμό του Σεράγεβο. Από την άλλη, το Δικαστήριο της Βοσνίας Ερζεγοβίνης καταδίκασε τον Σερβοβόσνιο Joran Maric σε ποινή φυλάκισης 15 ετών για παράνομη κράτηση και δολοφονία Βόσνιων πολιτών και τον πρώην Διοικητή των Δυνάμεων Ασφαλείας της Σερβικής Δημοκρατίας Predrag Kujudzic σε ποινή φυλάκισης 22 ετών για δολοφονία, σεξουαλική δουλεία, απάνθρωπη μεταχείριση και διωγμό Βοσνίων και Κροατών πολιτών.

- **Ο Υπουργός Εσωτερικών του Κοσόβου Z.Pajaziti παρουσίασε στις 4 Νοεμβρίου στρατηγική κατά της λαθρομετανάστευσης.** Η ενέργεια κρίθηκε επιβεβλημένη καθώς, παρά τις όποιες προσπάθειες της κυβέρνησης, υπάρχουν ακόμα πολλές υποθέσεις ενώ μερικές έχουν οδηγήσει και σε θανάτους. Μόλις τον προηγούμενο μήνα 15 Αλβανοί του Κοσόβου, που επιχείρησαν παράνομα να εισέλθουν στην Ουγγαρία μέσω Σερβίας, έχασαν τη ζωή τους όταν η βάρκα τους ανατράπηκε στον ποταμό Τίτσα. Οι αρχές έχουν εκδώσει εντάλματα για 11 υπόπτους που κατηγορούνται για διακίνηση ανθρώπων.
- **Η Ευρωπαϊκή Ένωση Φορέων Ραδιοτηλεοπτικών Μεταδόσεων (EBU) κατηγόρησε τη κυβέρνηση του Κοσόβου ότι έχει μετατρέψει τη δημόσια τηλεόραση RTK σε άκριτο κυβερνητικό μέσο.** Σε επιστολή του επικεφαλής της EBU προς τον πρωθυπουργό H. Thaci υπογραμμίστηκε ότι οι πολιτικές και οικονομικές παρεμβάσεις στον κρατικό ραδιοτηλεοπτικό σταθμό δεν ευεργετούν ούτε τους πολίτες της χώρας ούτε το διεθνές προφίλ της τη στιγμή που διεκδικεί διεθνή αναγνώριση και κάλεσε την κυβέρνηση σε βελτιώσεις για να μη διακοπεί η σύμβαση EBU και RTK. Η κυβέρνηση του Κοσόβου με τη σειρά της απέστειλε απαντητική επιστολή στην οποία σημειώνονται τα επιτεύγματα του κρατικού σταθμού και η δίκαιη δημοσιογραφική του κάλυψη ενώ κάλεσε εκπροσώπους της EBU να μεταβούν στη χώρα στα μέσα Νοεμβρίου ώστε να ελέγξουν την κάλυψη των δημοτικών εκλογών από το RTK.
- **Ξεκίνησε το εφετείο του Δικαστηρίου των ΗΕ για Εγκλήματα Πολέμου κατά της απαλλαγής του αρχηγού της Συμμαχίας για το μέλλον του Κοσόβου Ramush Haradinaj,** ο οποίος κατηγορείται για απαγωγή, βασανιστήρια και βιασμό Σέρβων, Ρομά αλλά και Αλβανών το διάστημα που διατελούσε διοικητής του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου. Ο Haradinaj είχε απαλλαγεί από τις κατηγορίες τον Απρίλιο του 2008, ωστόσο η εισαγγελία άσκησε έφεση με το αιτιολογικό ότι πρέπει να εξεταστούν νέοι μάρτυρες.
- **Η πΓΔΜ είναι ηγέτιδα δύναμη στην περιοχή των Βαλκανίων σε ότι αφορά την ελευθερία του Τύπου** βάσει έκθεσης της οργάνωσης

Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα που δημοσιεύτηκε στις 20 Οκτωβρίου. Στην έκθεση η πΓΔΜ καταλαμβάνει την 34^η θέση μεταξύ 175 χωρών ενώ η μόνη άλλη βαλκανική χώρα που βελτίωσε τη θέση της στη λίστα είναι η Σερβία που κατατάχθηκε στην 62^η θέση (από 64^η). Από τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες η Ελλάδα κατέλαβε την 35^η θέση, η Βοσνία Ερζεγοβίνη την 39^η, η Ρουμανία την 50^η, η Βουλγαρία την 68^η, το Κόσοβο την 75^η, το Μαυροβούνιο την 77^η, η Αλβανία την 88^η και η Τουρκία την 122^η.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- **Οικονομικές συμφωνίες υπέγραψαν Σερβία και Τουρκία** κατά τη διάρκεια της διήμερης επίσκεψης του Τούρκου προέδρου Gul στα τέλη Οκτωβρίου. Οι δύο αντιπροσωπείες υπέγραψαν συμφωνίες οικονομικής, τεχνικής, κοινωνικής και χρηματοοικονομικής συνεργασίας. Επίσης, κατά τη διάρκεια επίσκεψης στην περιοχή Santzak όπου διαμένει ο μεγαλύτερος πληθυσμός Βόσνιων Μουσουλμάνων στη Σερβία, η τουρκική αντιπροσωπεία δήλωσε ετοιμότητα για επενδύσεις στις υποδομές της περιοχής.
- **Η Σερβία υπέγραψε συμφωνία δανείου με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ύψους 384 εκ. € στις 23 Οκτωβρίου** για την κατασκευή 75 χλμ αυτοκινητόδρομου στον Πανευρωπαϊκό Διάδρομο 10. Η συμφωνία έρχεται να προστεθεί στην έντονη κινητικότητα γύρω από την αξιοποίηση του Διαδρόμου, καθώς η σερβική κυβέρνηση έχει ήδη εξασφαλίσει για το ίδιο έργο 150 εκ. € από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Αναδιάρθρωσης και Ανάπτυξης και 258 εκ. € από την Παγκόσμια Τράπεζα. Επιπλέον, έχει σημειωθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κατασκευή παραγωγικών μονάδων που θα συνδέονται με το Διάδρομο από ρωσικούς επιχειρηματικούς κύκλους.
- **Ανησυχία προκάλεσαν οι δηλώσεις του συμβούλου του Διοικητή της Ρουμανικής Κεντρικής Τράπεζας, Mugur Isarescu, σε συνέντευξη του** στη ρουμανική τηλεόραση ότι η χώρα χρειάζεται 5 δις € για αποπληρώσει τις υποχρεώσεις της μέχρι τέλους του έτους. Επεσήμανε ότι το θέμα λαμβάνει δυσάρεστες διαστάσεις δεδομένης της απόφασης του ΔΝΤ, της

Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καθυστερήσουν την καταβολή της τρίτης δόσης από το δάνειο που έχει συνάψει η Ρουμανία λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατεί στη χώρα.

- **Η αύξηση του επιπέδου κεφαλαιοποίησης του ρουμανικού τραπεζικού συστήματος προκάλεσε θετικά σχόλια στο ΔΝΤ**, το οποίο με διαμεσολάβηση του είχε καταφέρει συμφωνία με τις 9 ξένες τράπεζες που διατηρούν θυγατρικές στη Ρουμανία για στήριξη της οικονομικής ρευστότητας του ρουμανικού τραπεζικού συστήματος.
- **Με δικό της εκθεσιακό περίπτερο και επενδυτική αποστολή συμμετείχε η Ελλάδα στο forum “China Overseas Investment Forum”** που πραγματοποιήθηκε στις 2-6 Νοεμβρίου στο Πεκίνο. Στόχος της ελληνικής αποστολής ήταν να εκθέσει τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας καθώς και να καταγράψει το επενδυτικό ενδιαφέρον κινεζικών επιχειρήσεων και τοπικών κυβερνητικών εκπροσώπων.
- **Δανειοδοτική συμφωνία 2 δις € υπέγραψε η Σερβία με το ΔΝΤ** με την πρώτη δανειοδοτική δόση να φτάνει τα 700 εκ. €. Η Σερβία πέτυχε τη σύναψη του δανείου με ρεαλιστικούς όρους, όπως σημειώνουν αναλυτές, και θα πρέπει στον επόμενο χρόνο να συγκρατήσει το έλλειμμα σε ποσοστό 4% επί του ΑΕΠ και να παγώσει μισθούς και συντάξεις στα επίπεδα της προηγούμενης χρονιάς.
- **Επενδύσεις 176 εκ. \$ αναμένεται να πραγματοποιήσει η Ισλαμική Τράπεζα Ανάπτυξης στην Αλβανία.** Οι επενδύσεις θα στοχεύουν στον τομέα της ενέργειας αλλά και των υποδομών, κυρίως όσον αφορά σε οδικά δίκτυα με γειτονικές χώρες, ώστε να ενισχυθεί ο τουρισμός στη χώρα.
- **Την ένταξη της στον ΠΟΕ μέσα στο 2010 σχεδιάζει η Σερβία.** Η κεντρική επιδίωξη της χώρας είναι η αύξηση των εξαγωγών καθώς αναμένεται η ένταξη στον ΠΟΕ να ανοίξει τις αγορές πολλών χωρών στα σερβικά προϊόντα.

- **Αποχώρησε η Βουλγαρία από την παραγγελία τεσσάρων γαλλικών πολεμικών πλοίων** επικαλούμενη την παγκόσμια οικονομική κρίση και το βουλγαρικό δημοσιονομικό έλλειμμα. Η παραγγελία είχε πραγματοποιηθεί από το προηγούμενο υπουργικό συμβούλιο και η απόφαση ακύρωσης συνάντησε την κατανόηση του Γάλλου προέδρου Sarkozy, σύμφωνα με τις δηλώσεις του πρωθυπουργού της Βουλγαρίας Borisov.
- **Σύμφωνα με δημοσιεύματα ηλεκτρονικών εφημερίδων, οι ΗΠΑ μελετούν την επένδυση 100 εκ. \$ για την κατασκευή νέων στρατιωτικών βάσεων σε Βουλγαρία και Ρουμανία.** Η επένδυση έρχεται ως εναλλακτικό σχέδιο για την απόρριψη της αντιπυραυλικής ασπίδας στην Ανατολική Ευρώπη ενώ αναμένεται η κατασκευή τους να ολοκληρωθεί έως το 2012.
- **Σε δηλώσεις του στην Κυπριακή Βουλή ο Γεώργιος Παπανδρέου επεσήμανε ότι η παρουσία τουρκικών στρατευμάτων στο νησί δεν βοηθούν στην ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας.** Οι σχέσεις των δύο χωρών για το θέμα δεν πρέπει να βασίζονται στη στρατιωτική δύναμη και στις απειλές αλλά στις αμοιβαίες δεσμεύσεις και στις ευρωπαϊκές αρχές.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- **Την προεδρία τριών περιφερειακών πρωτοβουλιών αναλαμβάνει το Μαυροβούνιο το 2010.** Πρόκειται για την Κεντροευρωπαϊκή Πρωτοβουλία, την Πρωτοβουλία Αδριατικής – Ιονίου και της Διαδικασίας Συνεργασίας των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο υπουργός εξωτερικών της χώρας M. Rocen δήλωσε ότι πρόκειται για μεγάλη πρόκληση για το Μαυροβούνιο, να αναλάβει την προεδρία οργανισμών στους οποίους συμμετέχουν όχι μόνο χώρες των Δυτικών Βαλκανίων αλλά και υποψήφιες προς ένταξη και μέλη της ΕΕ. Βασικός στόχος των προεδριών, όπου θα επικεντρωθεί το σύνολο της δραστηριότητας της εξωτερικής πολιτικής του Μαυροβουνίου για αυτή

τη χρονιά, είναι να εμφανιστεί η χώρα ως παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή.

- **Σε διαιτησία προσφεύγουν Κροατία και Σλοβενία για τη διευθέτηση των συνοριακών διαφορών για τα χωρικά τους ύδατα.** Η συμφωνία προσφυγής σε διεθνή διαιτησία υπεγράφη στις 4 Νοεμβρίου στη Στοκχόλμη από την πρωθυπουργό της Κροατίας, J. Kosor, και τον Σλοβένο ομόλογο της, B. Pahor, ενώ η τελική απόφαση θα είναι δεσμευτική και για τα δύο μέρη. Στην Κροατία ελπίζουν η συμφωνία να άρει τα εμπόδια που θέτει η Σλοβενία στις διαπραγματεύσεις για την ένταξη της στην ΕΕ, ενώ στη Σλοβενία ο πρόεδρος της χώρας πρότεινε συμβουλευτικό δημοψήφισμα για να εγκριθεί και από το λαό πριν περάσει η συμφωνία για επικύρωση από το κοινοβούλιο.
- **Επίσημες διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό οριστικών και νομικά δεσμευτικών συνόρων σχεδιάζουν οι κυβερνήσεις Μαυροβουνίου και Κοσόβου.** Παρά τις δηλώσεις αμφότερων των μερών ότι δεν εκκρεμούν δύσκολα θέματα μεταξύ που δεν μπορούν να λυθούν μέσω συζήτησης, τα ΜΜΕ του Κοσόβου προβάλλουν ειδήσεις ότι το Μαυροβούνιο προσπαθεί να οικειοποιηθεί γη στην επίμαχη συνοριακή περιοχή του Kula. Από την πλευρά του, το Υπουργείο Εξωτερικών του Μαυροβουνίου εξέδωσε αυστηρή ανακοίνωση στην οποία αναφέρει ότι δεν πρόκειται να παραχωρήσει ούτε τετραγωνικό μέτρο των εδαφών της. Και οι δύο κυβερνήσεις προκρίνουν το διάλογο για την επίλυση των διαφορών ενώ ο επικεφαλής του κινήματος Vetevendosja στο Κόσοβο θεωρεί ότι η λύση για τη διαφορά είναι το Γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα του 1974 στο οποίο ορίζονται τα σύνορα του Κοσσυφοπεδίου.
- **Κόσοβο και πΓΔΜ διευθέτησαν το μεταξύ τους συνοριακό ζήτημα,** με συμφωνία βάσει της οποίας η πΓΔΜ λαμβάνει 160 μ. στο Lukono Pol στο όρος Sar και το Κόσοβο 155 μ. στην περιοχή Dalbante κοντά στο φρούριο της Kontra Fura, και θεσπίζουν δεσμούς. Η συμφωνία επικροτήθηκε από την ΕΕ και τις ΗΠΑ αλλά συνάντησε τη σφοδρή αντίδραση της κοινής γνώμης και στις δύο χώρες. Στο Κόσοβο πραγματοποιήθηκαν διαδηλώσεις εναντίον της συμφωνίας που αφήνει

εντός του κράτους της πΓΔΜ αλβανικά χωριά, ενώ στην πΓΔΜ τα αντιπολιτευόμενα κόμματα έκαναν λόγο για αυθαίρετη και παράνομη παραχώρηση εδαφών που υπονομεύει τη συνοριακή συμφωνία του 2001 μεταξύ Σερβίας και πΓΔΜ. Επίσης η αντιπολίτευση απειλεί με αγωγή στο Συνταγματικό Δικαστήριο καθώς τέτοιου είδους αλλαγές προϋποθέτουν πλειοψηφία 2/3 στη Βουλή και δημοψήφισμα.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

- **Ο υπουργός εξωτερικών της Σλοβενίας S. Zbogar δήλωσε ότι η χώρα του δε θα εμποδίσει πλέον τα κεφάλαια διαπραγματεύσεων στις συνομιλίες Κροατίας -ΕΕ.** Στην απόφαση αυτή σημαντικό ρόλο έπαιξε και η επίτευξη συμφωνίας των δύο χωρών για προσφυγή σε διεθνή διαιτησία σχετικά με το συνοριακό τους ζήτημα. Η Κροατία έχει ήδη ανοίξει 6 κεφάλαια στις διαπραγματεύσεις και έκλεισε 5 ενώ η Λουμπλιάνα δεν ενέκρινε το άνοιγμα άλλων τριών κεφαλαίων χωρίς ωστόσο η απόφαση αυτή να συνδέεται με τη συνοριακή τους διαφωνία.
- **Στην έκθεση προόδου της Επιτροπής για τα Δυτικά Βαλκάνια που δημοσιεύτηκε στις 14 Οκτωβρίου** σημειώθηκε ότι οι χώρες πραγματοποιούν άριστη πρόοδο. Για την Κροατία αναφέρεται η ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων μέχρι το 2010 χωρίς όμως να δίνεται συγκεκριμένη ημερομηνία ένταξης. Επίσης, η Επιτροπή προτρέπει τους 27 να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με την πΓΔΜ που έχει σημειώσει πειστική πρόοδο στην εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Για την Τουρκία η έκθεση επισημαίνει την ανάγκη οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων καθώς και την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κύπρο, ενώ για τη Σερβία τονίζει ότι διαθέτει ισχυρή διοικητική ικανότητα να εφαρμόσει τις μεταρρυθμίσεις.
- **Σε εντατικότερες συνομιλίες με την Ελλάδα για το θέμα του ονόματος προτρέπει την ηγεσία της πΓΔΜ ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jose Baroso,** ύστερα και από τη θετική εισήγηση της Επιτροπής για την πΓΔΜ στην πρόσφατη έκθεση. Ο πρωθυπουργός Gruevski δήλωσε οποιαδήποτε λύση βρεθεί θα τεθεί σε

δημοψήφισμα, πρόταση που προκάλεσε τις αντιρρήσεις υψηλών αξιωματούχων της ΕΕ, όπως του υπεύθυνου για τη διεύρυνση Rep.